

СЕМЕНЕЦЬ

Аліна Олександрівна
55557777alina@gmail.com

к.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університету

КІРІЧЕНКО

Аліна Олександрівна
kirichenko_alina@mdk.com.ua

студент, Харківський інститут
фінансів Київського національного
торговельно-економічного
університету

ДОРОВСЬКОЇ

Олексій Федорович
oleksiydorovskoy@ukr.net

к.е.н., доцент, Харківський
національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

УДК 657.6

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ВИТРАТ ТА СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ**THE ORGANIZATION OF AUDIT OF COSTS AND COST VALUE AT ENTERPRISE**

Стаття присвячена дослідженню організації аудиту витрат та собівартості продукції. В статті запропоновано етапи та процедури аудиту витрат і собівартості продукції. Узагальнені та визначені об'єкти аудиту витрат і собівартості продукції.

Статья посвящена исследованию организации аудита затрат и себестоимости продукции. В статье предложены этапы и процедуры аудита затрат и себестоимости продукции. Обобщены и определены объекты аудита затрат и себестоимости продукции.

The article investigates the organization of audit of costs and cost value. The article proposes stages and procedures for auditing of costs and cost value. Summarized and defined the objects of the audit of costs and cost value.

Ключові слова: собівартість, витрати, аудит, організація

Ключевые слова: себестоимость, затраты, аудит, организация

Keywords: cost value, costs, audit, organization

ВСТУП

Аудит витрат та собівартості продукції є невід'ємною частиною в організації будь-якого виробництва. Це зумовлено необхідністю оптимізації виробничих процесів з метою підвищення ефективності виробництва.

Особливості організації аудиту витрат та собівартості продукції висвітлюють в своїх наукових працях такі фахівці як: Бутинець Ф.Ф., Душко З.О., Зорій Н.М., Редько О.Ю., Савченко В.Я., Усач Б.Ф. та інші.

Не дивлячись на різноманітність теоретичних знань, дана тема залишається актуальною та потребує подальшого вивчення.

МЕТА РОБОТИ – визначити послідовність проведення аудиту витрат та собівартості продукції, з'ясувати основні етапи та відповідні до них аудиторські процедури. Систематизувати види об'єктів аудиту витрат та собівартості продукції.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Необхідність удосконалення організації і методо-

логії аудиту витрат та собівартості продукції підприємства полягає у необхідності підвищення його якості, що не дозволяє забезпечити зовнішніх та внутрішніх користувачів достовірною інформацією про основні показники діяльності підприємства і потенціал у майбутньому.

Метою аудиту витрат та собівартості продукції є формулювання аудитором думки про те, чи відповідає інформація в обліку та фінансовій звітності щодо витрат та собівартості продукції в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам. Під час проведення перевірки аудитор повинен спиратись на Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Податковий кодекс України, П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», наказ про облікову політику, установчі документи та інші нормативно-правові документи. Відповідно до визначеної мети аудиту встановлюються об'єкти аудиту. Результати аналізу економічної літератури показали наявність різних підходів вчених до визначення об'єктів аудиту витрат та собівартості продукції (табл. 1).

Відповідно до проведеного дослідження можна визначити узагальнені об'єкти аудиту витрат та собівартості продукції, які представлені в органі-заційній моделі (рис. 1).

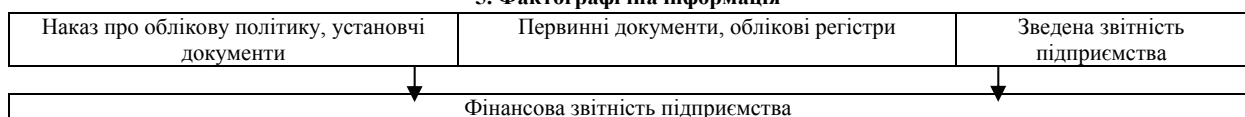
Таблиця 1

Види об'єктів аудиту витрат та собівартості продукції в науковій літературі

Об'єкти аудиту витрат та собівартості	Автори	Бутинець Ф.Ф. [1]	Душко З.О., Колос М.М., Усач Б.Ф. [2]	Зорій Н.М., Мельник Н.Г. [3]	Савченко В.Я. [4]	Редько О.Ю. [5]	Усач Б.Ф. [6]
1. Первинні документи, облікові регістри, та звітність		+		+	+		
2. Метод обліку витрат і калькулювання		+					
3. Облік собівартості реалізованої продукції		+					
4. Проектно-кошторисна документація				+		+	
5. Розподіл витрат на постійні і змінні		+				+	
6. Класифікація витрат за елементами		+	+			+	
7. Операції з обліку розрахунків з постачальниками			+				
8. Операції пов'язані з обліком втрат від браку						+	
9. Операції, що пов'язані з придбанням, утриманням та списанням основних засобів, що застосовуються у виробничому процесі			+				
10. Організація виробництва							+
11. Непродуктивні витрати						+	
12. Ефективність використання в процесі виробництва матеріальних і трудових ресурсів			+			+	+
13. Норми витрачання запасів					+		
14. Розмір нормальної виробничої потужності		+					
15. Номенклатура виробів та технологія виробництва						+	

- 1. Мета.** Висловлення незалежної думки аудитора про достовірність даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності щодо витрат та собівартості виготовленої продукції, їх відповідність вимогам законів України, П(с)БО
- 2. Об'єкти.** Первинні документи, облікові регістри, звітність, метод обліку витрат і калькулювання, проектно-кошторисна документація, розподіл витрат на постійні і змінні, класифікація витрат за елементами, втрати від браку виробництва, організація виробництва, непродуктивні витрати, ефективність використання в процесі виробництва матеріальних і трудових ресурсів, норми витрачання запасів, номенклатура виробів та технологія виробництва
- 3. Методи аудиту.** Фактична перевірка, документальна перевірка, тестування, спостереження, опитування, зустрічна перевірка, узагальнення
- 4. Нормативно-правова інформація.** Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Податковий кодекс України, П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Наказ Міністерства промислової політики про затвердження методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості від 09.07.2007 № 373

5. Фактографічна інформація

6. Послідовність проведення аудиторської перевірки витрат виробництва та собівартості продукції

1 етап. Планування аудиту: тестування систем обліку та внутрішнього контролю, складання плану і програми аудиту	2 етап. Проведення аудиту: здійснення аудиторських процедур, збір аудиторських доказів та оформлення робочих документів аудитора	3 етап. Оформлення висновку (звіту): оцінка результатів аудиту витрат та собівартості продукції, висловлення незалежної думки аудитора за результатами аудиту
--	---	--

7. Процедури аудиту витрат

Ознайомлення з діяльністю підприємства, оцінка системи внутрішнього контролю підприємства, вивчення системи формування витрат та собівартості продукції, організації їх обліку, визначення аудиторського ризику	Перевірка первинних документів з обліку витрат, перевірка правильності формування та відображення в обліку обсягів незавершеного виробництва, перевірка відповідності здійснених операцій обліковій політиці підприємства та їх законності, перевірка дотримання підприємством принципу відповідності витрат, перевірка обліку майбутніх витрат, перевірка правильності відображення в обліку витрат від знецінення, нестачі та псування запасів, перевірка правильності віднесення витрат на відповідні рахунки обліку, перевірка правильності обліку нарахованого зносу основних засобів, перевірка правильності розподілу загальнопромислових витрат, перевірка результатів інвентаризації незавершеного виробництва та відображення їх в бухгалтерському обліку, перевірка правомірності та своєчасності включення витрат до складу собівартості продукції	Складання переліку відсутніх первинних документів, узагальнення інформації з аудиту витрат та собівартості продукції, аналіз достовірності зібраних доказів, формування звіту за результатами перевірки
---	--	---

Рис. 1. Організаційна модель аудиту витрат та собівартості продукції

Відповідно до розробленої організаційної моделі у процесі аудиту визначаються основні етапи аудиторської перевірки виробничих витрат та собівартості продукції.

Першим етапом є планування аудиту, на якому відбувається ознайомлення з діяльністю підприємства, його організаційними та технологічними особливостями, розроблення стратегії та тактики аудиту. Це потрібно для того, щоб забезпечити належну увагу вагомим ділянкам аудиторської перевірки. Для прийняття рішення про метод організації аудиторської перевірки витрат на виробництво, собівартості продукції аудитор необхідно провести тестування системи внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку. Також важливою процедурою на цьому етапі є оцінка аудиторського ризику. Щоб скласти об'єктивну думку про витрати та собівартість продукції, аудитор необхідно одержати обґрунтовані докази того, що інформація в бухгалтерській документації та інших джерелах даних із питань перевірки достовірна. Оскільки завжди є вірогідність, що інформація надана до перевірки може містити помилки та/або перекручення, ризик ніколи не може бути зведений до нуля, але завдання аудитора полягає у його мінімізації.

Наступним етапом є проведення аудиту. На цьому етапі відбувається безпосередньо здійснення аудиторських процедур. Аудит витрат включає в себе перевірку правильності їх формування та відповідності обліку витрат вимогам чинного законодавства. Він дозволяє розробити та реалізувати ефективні заходи, спрямовані на усунення непродуктивних витрат та втрат. У зв'язку з цим однаково важливим є проведення аудиту на усіх етапах руху матеріальних ресурсів.

Реалізація аудиторських процедур буде здійснюватися за допомогою таких методичних прийомів: фактична перевірка, документальна перевірка, тестування, спостереження, опитування, зустрічна перевірка, узагальнення. Особливу увагу слід приділити перевірці калькулювання собівартості продукції, а саме перевірці відповідності обраного методу калькулювання наказу про облікову політику та правильності застосування обраного методу. При проведенні перевірки витрат на виробництво продукції аудитор необхідно пам'ятати, що інформація, яку надає розділ III «Елементи операційних витрат» звіту за формою № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», й інформація про витрати виробництва за рахунком 23 «Виробництво» не є тотожними. Проаналізувавши в різних літературних джерелах напрями аудиту витрат та собівартості продукції можна виділити основні, відповідно до яких здійснюється аудит: перевірка первинних документів з обліку витрат; перевірка правильності формування та відображення в обліку обсягів незавершеного виробництва; перевірка відповідності здійснених операцій обліковій політиці підприємства; перевірка законності здійснених операцій; перевірка дотримання підприємством принципу відповідності витрат; перевірка обліку майбутніх витрат; перевірка правильності відображення в обліку витрат від знецінення, нестачі та псування запасів; перевірка правильності віднесення витрат на відповідні рахунки обліку; перевірка правильності об-

ліку нарахованої амортизації; перевірка правильності розподілу загальноновиробничих витрат; перевірка результатів інвентаризації незавершеного виробництва; перевірка правомірності та своєчасності включення витрат до складу собівартості продукції.

Заключним етапом аудиторської перевірки є оформлення звіту (аудиторського висновку (звіту незалежного аудитора)) за результатами перевірки, на цьому етапі аудитор узагальнює інформацію з аудиту витрат та собівартості продукції і формулює аудиторську думку на підставі отриманих достатніх аудиторських доказів. Аудиторський висновок формулюється з урахуванням подальших подій, які сталися після дати складання звітності, але до дати закінчення аудиторської перевірки.

ВИСНОВКИ

Отже, в ході дослідження була запропонована організаційна модель аудиту витрат та собівартості продукції. Було визначено, що процес аудиторської перевірки включає в себе 3 основних етапи: планування аудиту (ознайомлення з діяльністю підприємства), проведення аудиту (здійснення аудиторських процедур), оформлення висновку (звіту) (висловлення незалежної думки аудитора). В ході дослідження були встановлені узагальнені об'єкти аудиту витрат та собівартості продукції, а саме: первинні документи, облікові реєстри, звітність, метод обліку витрат і калькулювання, проектно-кошторисна документація, розподіл витрат на постійні і змінні, класифікація витрат за елементами, втрати від браку виробництва, організація виробництва, непродуктивні витрати, ефективність використання в процесі виробництва матеріальних і трудових ресурсів, норми витрачання запасів, номенклатура виробів та технологія виробництва.

Використання запропонованої моделі організації аудиту витрат та собівартості продукції дозволить удосконалити процедуру проведення аудиту, та підвищити його якість.

З практичної точки зору, аудит витрат та собівартості продукції спрямований на оцінку правильності відображення в обліку виробничих витрат, обґрунтування формування собівартості з метою удосконалення економічних важелів господарювання, виявлення та використання резервів зниження витрат та підвищення рентабельності підприємства.

Потрібно мати на увазі, що у зв'язку з постійними змінами в законодавстві методика проведення аудиту витрат та собівартості продукції повинна постійно удосконалюватись.

Отже, правильно організований процес аудиту витрат та собівартості продукції сприяє підвищенню ефективності проведення перевірки, а також поліпшенню якості як аудиторського висновку (звіту) так і аудиту в цілому.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф. Аудит: підручник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 672 с.
2. Душко З.О. Організація і методика аудиту: підручник / З.О. Душко, М.М. Колос, Б.Ф. Усач. – К.: «Знання», 2006. – 295 с.
3. Зорій Н.М. Теоретико-організаційні аспекти

внутрішнього контролю витрат виробництва готової продукції на підприємстві / Н.М. Зорій, Н.Г. Мельник // Економіка: реалії часу, 2012. – №3-4. – С. 94-100.

4. Редько О.Ю. Планово-організаційний аспект аудиторської перевірки витрат виробництва / О.Ю. Редько // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит:

проблеми теорії, методології, організації, 2014. – №1. – С. 282-289.

5. Савченко В.Я. Аудит: Навчальний посібник / В. Я. Савченко. – К.: 2002. – 322 с.

6. Усач Б. Ф. Аудит: Навчальний посібник / Б.Ф. Усач. – К.: «Знання-Прес», 2004. – 223 с.